

MAAHANMUUTTAJIEN ÄIDINKIELI
VIETNAMIN KIELEN OPETUSSUUNNITELMA

Kopla 16.6.2005

Opetuksen lähtökohdat

Maahanmuuttajien äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun ja kielenkäyttötaitojen, itseilmaisuuden ja viestinnän kehittymistä sekä persoonallisuuden kasvua. Oman äidinkielen opetus luo osaltaan pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Oman äidinkielen avulla oppilas säilyttää yhteyden kielelliseen kulttuuriinsa. Sen opetuksella voidaan tukea myös eri oppiaineiden opiskelua.

Opetuksen tavoitteiden lähtökohtina ovat oppilaan ikä, aikaisempi opetus sekä kodin ja muun ympäristön tarjoama tuki äidinkielen kehittymiselle. Ne voidaan määrittää tason tai vuosiluokkien perusteella.

Oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta, jota säätelee Opetushallituksen suositus (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004).

Opetusjärjestelyt

Maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen suunnitelma on laadittu kahden viikotunnin vuosittaiseen äidinkielen opiskeluun. Tuntimäärä ja opiskelu vieraassa kieliympäristössä asettavat rajoituksia omaksuttavan aineksen laajuudelle.

Opetuksessa käytetään eri ikäkausille ja kulloinkin opetettavaan ainekseen soveltuvia työtapoja, jotka antavat myös elämyksiä ja innostusta oppimiseen. Joissakin kielissä voi olla rajatut mahdollisuudet saada kirjallista oppimateriaalia, jolloin työtavan valinnalla ja opettajan omalla halulla tuottaa oppimateriaalia on keskeinen merkitys.

Äidinkielen opetuksen suunnitelmasta ja järjestämisestä tulee antaa tietoa huoltajille. Yhteistyö huoltajien kanssa tukee oppilaan tavoitteellista oppimista ja motivoitumista oman äidinkielen opiskeluun.

Vietnamin kielen opetuksen ja kielen ominaispiirteitä

Vietnamin kieli katsotaan osaksi austroaasialaista kieliryhmää. Vietnamin kielen sanat ovat usein yksitavuisia eli niissä tavurakenne on monesti yhteneväinen sanarakenteen kanssa. Tämä säännönmukaisuus pätee erityisesti kielten taajimmin käytettyyn sanastoon. Vietnamin kieli on nk. toonikieli. Tonaalisuus merkitsee erityisesti sitä, että puheessa esiintyvät melodiset vaihtelut eli toonit vaikuttavat tavun eli usein siis sanan kokoisen yksikön alalla. Erittäin tärkeäksi nämä melodiset vaihtelut tekee se seikka, että ne kuuluvat oleellisena osana jokaisen tavun ja tavun kokoisen sanan rakenteessa. On mahdollista, että äänen korkeuden vaihtelu eli tooni yksitavuisista sanaa lausuttaessa voi olla ainoa erottava tekijä muuten samalla tavalla ääntyvien sanojen välillä.

Tyypillistä vietnamin kielelle on myös taivutuskategorioiden lähes täydellinen puuttuminen. Sanat eivät taivu esimerkiksi sija- ja aikamuodoissa. Koska sanan lauseopillista tehtävää ei siten ilmaista konkreettisesti sijapäätteellä, on sanajärjestyksellä erittäin tärkeä tehtävä tämän ilmaisemisessa. Myöskään lauseen ilmaiseman asiantilan suhde johonkin ajankohtaan ei käy ilmi taivutuksellisin keinoin vaan se ilmenee joko asiayhteydestä tai sitten käytetään tarpeen vaatiessa erillisiä sanoja mainittua suhdetta selvittämään.

Sananmuodostuksen suhteen vietnamille on ominaista se, että hyvin harvoin uusia sanoja johdetaan toisista sanoista erityisillä johtimilla, kuten esimerkiksi suomessa on tapana. Tärkein uusien sanojen luomisen keino on jo olemassa olevien sanojen yhdistäminen yhdyssanoiksi. Sananmuodostuksen keinona on myös nk. reduplikaatio, mikä tarkoittaa uuden sanan luomista jo olemassa olevan sanan tai sen osan täydellisellä tai osittaisella toistolla. Tämä toisteisuuteen perustuva sananmuodostustapa on tyypillistä eritoten verbeille ja adjektiiveille.

Vietnamin kielen opiskelijoilla Suomessa on vietnamin kielen opiskeluun kotimaassa verrattuna suppeampi sanavarasto, joten sanastoa opetetaan enemmän kuin kotimaassa. Syvälistä ja monipuolista vietnamin kielen ymmärtämistä, luku- ja kirjoitustaitoa ei oppilailta ole mahdollista suppean tuntimäärän puitteissa vaatia. Opiskeluaika käytetään suullisen vietnamin kielen taidon ja lähinnä mekaanisen kirjoitustaidon harjaannuttamiseen.

TASO 1 (VUOSILUOKAT 1–2)

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- erottamaan toonit eli puheessa esiintyvät äänen korkeuden vaihtelut
- ääntämään vietnamin kieltä ymmärrettävästi
- selviytymään ikätason vaatimissa puhetilanteissa
- kertomaan itsestään, lähipiiristään ja ympäristöstään
- vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kertomaan koulutyöhönsä liittyvistä asioista
- tuntemaan kaikki vietnamin kielen äänteet sekä äänteiden erilaiset yhdistelmät (vokaalit, diftongit, konsonantit, konsonanttiyhdistelmät ja toonimerkit)
- tuntemaan suomen kielestä poikkeavat äänteet ja kirjaimet
- äänteiden erilaiset yhdistelmät (diftoongit ja konsonanttiyhdistelmät)
- lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikat (sana muodostuminen alkuäänteestä ja loppuäänteestä sekä toonimerkit)
- kohteliasta ja asiallista ilmaisua, jota oman kulttuurin arvot edellyttävät
- tuntemaan, että vietnamin kielessä on kolme päämurretta
- valitsemaan eri puhetilanteissa oikean puhuttelumuodon
- vietnamilaista tapakulttuuria
- arvostamaan sekä vietnamilaista että muita kulttuureita
- lukemaan lukutaitoaan ja ikätasoaan vastaavia kirjoja

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- Sanavaraston kartuttaminen
- puheviestinnän perusasioiden harjoittelu; tervehtiminen, toivotukset, esittäytyminen, kiittäminen, anteeksipyyttäminen
- omien tarpeiden, tietojen, mielipiteiden ja tunteiden ilmaisemisen harjoittelu
- kuullun ymmärtämisen harjoittelu
- toisen mielipiteen kuunteleminen ja arvostaminen
- oppilaiden kannustaminen omaan luovaan ilmaisuun (kuva- ja tarinankerronta)
- eri oppiaineiden, ikätasoa vastaavan käsitteistön opettaminen vietnamin kielellä

- vietnamilaiset kertomukset ja runot.

Lukeminen ja kirjallisuus

- Aakkosten (vokaalien ja konsonanttien), diftongien ja konsonanttiyhdistelmien harjoittelu
- lukemisen perusteiden opettelu (alku- ja loppuääne, toonimerkit)
- luetun ymmärtämisen harjoittelu ikäkaudelle sopivien, erityyppisten tekstien avulla.

Kirjoittaminen

- Kirjoittamisen perusteiden opettelu (kirjoittamisen perustekniikat, sanan muodostuminen alkuäänteestä ja loppuäänteestä sekä toonimerkit)
- mallikirjoittaminen, jäljentäminen
- yksinkertaisen lauserakenteen harjoittelu
- yksinkertaisen viestin laatiminen ystävälle/opettajalle.

Kielentuntemus

- Ikäkaudelta vastaavan kielitiedon opiskelu.

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

- Ikäkauden ja kielitaidon mukaiseen kirjallisuuteen tutustuminen
- oman maan runous-, kertomus- ja kulttuuriperinteeseen tutustuminen
- omaan kulttuuriin kuuluvaan sanattomaan viestintään tutustuminen (ilmeet, eleet, jne.)
- suomalaisen ja muiden maiden tapakulttuuriin tutustuminen.

TASO 2 (VUOSILUOKAT 3–5)

TAVOITTEET

Oppilas oppii:

- ilmaisemaan ajatuksiaan sekä suullisesti että kirjallisesti
- lukemaan ja ymmärtämään erilaisia tekstejä
- vietnamin kielen kieliopin perusteita
- tuntemaan ikäkaudelleen soveltuvaa kirjallisuutta
- tietämään, että Vietnamin eri osissa puhutaan eri tavalla
- tuntemaan muiden maiden kulttuureita
- tuntemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- Asiointitilanteiden harjoittelu
- omien mielipiteiden perustelemisen harjoittelu
- yleiskielen ja puhutun kielen väliseen eroon tutustuminen
- rakentavan ja muut huomioonottavan keskustelun harjoittelu
- sanavaraston syventäminen lähtökohtana eri oppiaineet
- suullisten esitysten harjoittelu.

Lukeminen ja kirjallisuus

- Eri oppiaineiden, omakielisen, ikätasoa vastaavan käsitteistön opettelu
- kirjaston ja Internetin vietnaminkieliseen aineistoon tutustuminen.

Kirjoittaminen

- Sanelu- ja toistokirjoittaminen

- vietnamin kielen oikeinkirjoituksen harjoittelu
- erilaisten omakielisten kirjoitelmien laatiminen
- oman tuotoksen arvioiminen ja korjaaminen opettajan ohjeitten mukaisesti.

Kielentuntemus

- Ikäkautta vastaavan kielitiedon opiskeleminen
- kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin tutustuminen.

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

- Omaan kulttuuriin, historiaan ja vietnamilaiseen arvomaailmaan tutustuminen
- ikäkauden ja kielitaidon mukaiseen kirjallisuuteen ja kertomusperinteeseen tutustuminen
- vietnamilaisen tapakulttuurin tuntemuksen syventäminen
- muiden maiden kulttuureihin tutustuminen.

TASO 3 (VUOSILUOKAT 6-9)

TAVOITTEET

Oppilas oppii:

- kirjoittamaan ymmärrettävää ja lähes virheetöntä kieltä
- tuntemaan vietnamin kielen rakenteita, sanojen välisiä suhteita, fraaseja ja idiomeja
- suunnittelemaan ja tuottamaan yhtenäisen, jäsennellyn kirjoituksen
- pitämään esitelmiä ja alustuksia sekä koulussa että sen ulkopuolella
- kehittämään kielitaitoaan ja kielellistä tietoisuuttaan kuuntelemalla/lukemalla
- tuntemaan viestinnän eri muotoja ja hyödyntämään niitä
- käyttämään kieltä tarkoituksenmukaisesti ja tilanteen vaatimalla tavalla
- vertailemaan eri maiden kulttuuria (esim. tapoja, kirjallisuutta jne.)
- ymmärtämään kaksikielisyyden merkityksen omalle kehitykselleen.

KESKEISET SISÄLLÖT

Puhuminen ja kuunteleminen

- Kuullun ymmärtämisen kehittäminen
- keskustelutaidon harjoittelu ja syventäminen
- erilaisten tilanteeseen sopivien puhemuotojen harjoittelu
- puheviestinnän ja vuorovaikutustaitojen strategioiden harjoittelu: keskustelun aloittaminen, jatkaminen ja lopettaminen
- vietnamilaisiin merkkihenkilöihin tutustuminen.

Lukeminen ja kirjallisuus

- Tekstinymmärtämisen harjaannuttaminen
- itsenäisen tiedonhankinnan opettelu
- muistiinpanotekniikan harjoittelu
- vietnaminkielisiin verkkosivuihin tutustuttaminen.

Kirjoittaminen

- Oikeinkirjoituksen ja kirjoitetun kielen keskeisten rakenteiden hallitseminen
- erityyppisten tekstien laatiminen, esim. mielipidekirjoitus, essee, referaatti jne.
- kirjoitustaidon vahvistaminen erityyppisten tekstien avulla.

Kielentuntemus

- *lkäkautta vastaavan kielitiedon syventäminen*
- *vietnamin kielen murteisiin tutustuminen*
- *oman tuotoksen arvioiminen*
- *ikätasolle soveltuvan kirjallisuuden lukeminen*
- *oman kielitaidon aktiiviseen kehittämiseen rohkaiseminen.*

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

- *Vietnaminkielisen kirjallisuuden ja kansanperinteen tunteminen*
- *vietnamilaisen kulttuuri-identiteetin vahvistaminen*
- *Vietnamin maantiedon ja historian tuntemisen syventäminen*
- *vietnamilaisen, suomalaisen ja muiden kulttuurien vertaaminen.*

ARVIOINNIN PERIAATTEET

Maahanmuuttajien äidinkielen arviointi perustuu sekä opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin että oppilaan henkilökohtaisiin oppimistavoitteisiin. Arvioinnin tehtävänä on antaa oppilaalle realistinen kuva omasta osaamisestaan ja edistymisestään oppimisen eri osa-alueilla sekä tukea itsearviointitaitojensa kehittymistä. Arvioinnin tulee olla luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa.

Arvioinnissa tärkeää on opettajan antama jatkuva palaute ja yhteistyö huoltajien kanssa. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan etukäteen tietoa arvioinnin perusteista sekä pyydettyessä selvitetään jälkikäteen, miten niitä on arvioinnissa sovellettu. Oppiaineen arviointi perustuu mm. tuntityöskentelyyn, kotitehtävien tekemiseen, kokeisiin, vihkotyöhön, portfolioihin ja projektitöihin.

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä erillinen todistus maahanmuuttajien äidinkielen opetukseen osallistumisesta. Vuosiluokkien 1–6 arviointi on sanallista. Vuosiluokilla 7–9 annetaan sekä sanallinen että numeerinen arviointi. Numeroarviointi kuvaa osaamisen tasoa. Opetussuunnitelmassa on määritelty vertailukohdaksi hyvän osaamisen kuvaus arvosanalle kahdeksan (8). Myös päättöarvioinnista annetaan erillinen todistus. Päättöarviointi perustuu hyvän osaamisen kuvaukseen. Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMIESTA PERUSOPETUKSEN PÄÄTTYESSÄ

Käytettäessä kuvausta oppilaan hyvästä osaamisesta tulee ottaa huomioon, että oppilaiden äidinkielen taidot vaihtelevat suuresti sen mukaan, miten kauan he ovat viettäneet aikaa omakielisessä ympäristössä ja miten paljon he ovat saaneet oman kielensä opetusta. Lisäksi on otettava huomioon myös se, että eri kielissä on monia sellaisia erityispiirteitä, joilla on erilaisia ja erilaajuisia vaikutuksia taitojen kehittymiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi kirjoitusjärjestelmä, jonka oppimiseen voi joissakin kielissä mennä useita vuosia, puhe- ja kirjakielen erot, kirjakielen tilanne yleensäkin sekä saman kielen eri variantit.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu yhteiseksi pohjaksi kunnissa ja kouluissa laadittaville eri kielten opetuksen suunnitelmille. Niissä tulee ottaa huomioon kunkin kielen ominaisuudet.

Puhuminen ja kuunteleminen

Oppilas

- pystyy ilmaisemaan itseään sujuvasti ja ymmärrettävästi arkipäivän viestintätilanteissa
- osaa loogisesti edeten kertoa omin sanoin esimerkiksi jonkin kuulemansa kertomuksen
- pystyy seuraamaan keskustelua, osaa kuunnella muita ja ottaa osaa keskusteluun
- tuntee oman kielensä puheen keskeiset sosiaaliset säännöt, esimerkiksi keskustelutavat nuorten ja aikuisten välillä sekä kielellisen kohteliaisuuden keinot.

Lukeminen ja kirjallisuus

Oppilas

- on saavuttanut oman kielensä ominaisuuksiin nähden sujuvan peruslukutaidon
- osaa tehdä huomioita kertomuksen juonesta, henkilöistä, ajan ja ympäristön kuvauksesta, kielestä ja keskeisistä ajatuksista
- lukee ja ymmärtää erityyppisiä asiatekstejä, kuten oppikirja- ja lehtitekstejä, ja osaa tiivistää sisällöstä pääasiat
- on kiinnostunut lukemisesta; hän lukee myös koulutuntien ulkopuolella, jos kirjallisuutta on saatavilla
- osaa hakea ja käyttää omakielisiä tietolähteitä, esimerkiksi (sana)kirjoja ja tietoverkkoja.

Kirjoittaminen

Oppilas

- hallitsee oman kielensä ominaisuuksiin nähden riittävän hyvin oikeinkirjoituksen perussäännöt
- kirjoittaa ymmärrettävästi tutuista aiheista
- osoittaa kirjoitelmissaan hallitsevansa kirjoitettuun kieleen kuuluvat rakenteet
- osaa laatia erilaisia tekstejä, kuten kirjeitä, mielipidetekstejä ja kertomuksia oman kulttuurinsa viestintätavoihin noudattaen.

Kielentuntemus

Oppilas

- tuntee äidinkielen keskeiset rakenteet ja ominaispiirteet
- pystyy vertailemaan oman kielensä piirteitä suomen tai ruotsin kieleen
- osaa erottaa kirjakielen ja puhekielen toisistaan
- tuntee oman kielensä historiaa ja kielisukulaisuussuhteita
- on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan ja pyrkii parantamaan äidinkielen taitoaan.

Kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti

Oppilas

- tuntee oman kulttuuriyhteisönsä tapoja ja perinteitä ja pystyy vertaamaan niitä muiden kulttuureiden tapoihin
- tietää perusasiat kansansa historiasta ja sen asuinalueista
- tuntee mahdollisuuksien mukaan kulttuuriyhteisönsä kaunokirjallisia ja muita taiteellisia teoksia, keskeisiä kirjailijoita sekä kerrottua tarina- ja tietoperinnettä
- ymmärtää äidinkielen merkityksen identiteetin kehityksessä ja arvostaa äidinkieltään ja kulttuuriaan sekä myös muita kieliä ja kulttuureita.